

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньою програмою «Банківська справа»

на тему: «Формування та використання золотовалютних резервів НБУ»

Виконавець
студент ФФБС групи 41К

Попряга Ц. І.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Попряга Ц. І. «Формування та використання золотовалютних резервів НБУ»
Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

за освітньою програмою «Банківська справа»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2020 рік

Випускна робота складається з 3-х розділів.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти формування та використання золотовалютних резервів. Розглянуто підходи до трактування поняття золотовалютні резерви.

Проаналізовано склад, структуру та динаміку офіційних резервів України, вимірювання їхнього оптимальний розміру. Досліджено вплив золотовалютних резервів на фінансову стійкість країни.

Досліджено міжнародний досвід формування та використання золотовалютних резервів. Зопропоновано шляхи вирішення виявлених проблем при управлінні золотовалютними резервами НБУ.

Ключові слова: золотовалютні резерви, структура золотовалютних резервів, золото, СПЗ, резервні активи в іноземній валюті, достатність, критерій Редді, грошова маса, правило Гвідотті, частка, інтервенції, світовий досвід.

ANNOTATION

Popryaga T. I., " The formation and use of international reserves of the NBU»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty

«072 Finance, Banking and Insurance»

for the educational program «Banking»

Odessa, 2020

The final work consists of 3 sections.

The paper considers the theoretical aspects of the formation and use of gold and foreign exchange reserves. Approaches to the interpretation of the concept of gold and foreign exchange reserves are considered.

The composition, structure and dynamics of official reserves of Ukraine, as well as the measurement of their optimal size are analyzed. The influence of gold and foreign exchange reserves on the financial stability of the country is studied.

International experience in the formation and use of gold and foreign exchange reserves is studied. The ways of solving the identified problems in the management of the NBU's gold and foreign exchange reserves are proposed.

Key words: gold and foreign exchange reserves, structure of gold and foreign exchange reserves, gold, SDR, reserve assets in foreign currency, sufficiency, Reddy criterion, money supply, the rule of Guidotti, share, intervention, world experience.

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ		7
1 ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ		
1.1.	Поняття золотовалютних резервів, концепція їх формування	7
1.2.	Особливості формування та використання офіційних резервів держави	18
	Висновки до розділу 1	
РОЗДІЛ ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ		27
2 РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ		
2.1.	Структура золотовалютних резервів України	27
2.2.	Аналіз динаміки офіційних резервів та вимірювання їх оптимального рівня	32
2.3.	Оцінка впливу золотовалютних резервів на фінансову стійкість економіки України	39
	Висновки до розділу 2	
РОЗДІЛ УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО		46
3 ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ НБУ		
3.1.	Світові тенденції в управлінні золотовалютними резервами країн	46
3.2.	Напрямки вдосконалення процесу формування та використання золотовалютних резервів в Україні	54
	Висновки до розділу 3	
ВИСНОВКИ		61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		65
ДОДАТКИ		

ВСТУП

В період важкої економічної ситуації, коли не має гарантії, що країна не опиниться в прірві, постає гостра необхідність в формуванні та підтриманні фінансової стійкості держави, а це в свою чергу передбачає стійкість національної грошової одиниці.

Одним з важелів стійкості фінансової системи - це формування золотовалютних резервів в державі, які передбачають не тільки підтримку грошової одиниці, а й забезпечує державу необхідною кількістю засобів платежу для розрахунків за зобов'язаннями.

Теоретичні основи, що визначають сутність та призначення золотовалютних резервів, сформовано в працях О. Дзюблюка, М. Савлука, А. Мороза, М. Пуховкіної, А. Наговіцина, С. Циганова. Крім них, дослідження сутності золотовалютних резервів та їх ролі в економіці проведено у працях В. Козюка, К. Паливоди, М. Фаненко. Питання визначення рівня достатності золотовалютних резервів досліджуються в працях В. Коваленко, М. Сілантьєва, А. Лихачова, О. Лупіна. Дослідження правових засад формування, розміщення та використання коштів валютних резервів України відображено у працях А. Матіоса, А. Ковальчука. При цьому дискусійним залишається питання визначення оптимальної структури та розміру золотовалютних резервів.

Мета випускної роботи є дослідження та удосконалення теоретичних і методичних основ формування та використання золотовалютних резервів НБУ.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі завдання:

- дослідити сутність золотовалютних резервів, їх значення для економіки країни;
- визначити джерела формування та використання золотовалютних резервів;
- проаналізувати динаміку та структуру резервів України, визначити оптимальний рівень обсягів золотовалютних резервів;

- розглянути досвід зарубіжних країн, що до управління золотовалютних резервів в країні;

- проведення всебічного дослідження з питань стану резервів в Україні, висвітлення проблем та знаходження шляхів їх вирішення.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання золотовалютних резервів НБУ.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи формування та використання золотовалютних резервів НБУ.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, індукції та дедукції, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційна база дослідження становить нормативно-законодавчі акти України, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Публікації та апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та методологічні положення кваліфікаційної роботи доповідалися, обговорювалися та були схвалені на V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Цифрова трансформація фінансового сектора економіки» (м. Одеса, 9-10 квітня 2020 р.) та на Всеукраїнській науково-практичній інтернет конференції «Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки» (м. Львів, 20 травня 2020 р.).

ВИСНОВКИ

Золотовалютний резерв — це резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків.

Власником золотовалютних резервів виступає держава, тому їх називають офіційними золотовалютними резервами. Офіційні валютні резерви створює, утримує і використовує Національний банк України для підтримання валютного (обмінного) курсу валюти України.

Офіційні золотовалютні резерви створюються для регулювання торговельно-економічних та кредитно-фінансових відносин держави, щодо зовнішніх розрахунках, фінансування негативного сальдо платіжного балансу а також вплив на валютний ринок і валютний курс, шляхом купівля-продажу іноземної валюти.

Золотовалютні резерви НБУ представлені у вигляді монетарного золота, іноземної валюти та державних цінних паперів, деномінованих в цих валютах; туди можуть включатися залишки на рахунках в міжнародних організаціях. На структуру золотовалютних резервів України більшою мірою впливають макроекономічні чинники, економічне становище країни, місце тієї чи іншої валюти на світовому ринку, а також фактори кон'юнктури ринку, тобто встановлення курсу на ту чи іншу валюту яка вважається вільноконвертованою в країні.

Золотовалютні резерви використовуються для покриття платіжного балансу, як засіб впливу на обмінний курс національної валюти через девізну політику та як засіб вплив на динаміку обсягів грошової маси всередині країни з метою досягнення цінової стабільності як стратегічної цілі монетарного регулювання.

Національний банк України щомісяця звітує про зміни загальної суми ЗВР. Станом кінець березня 2020 року офіційні резерви країни склали

24 923,69 млн. дол. США. Основну частину у складі резервів займають резерви в іноземній валюті приблизно 95%, золотий запас складає більше 5% та незначну частку займає резервна позиція в МВФ та СПЗ.

Динаміка обсягів золотовалютних резервів України не має чіткої тенденції, періодично спостерігаються як позитивні так і негативні зміни. За останні 5 років офіційні резерви країни нарощуються, та мають позитивну динаміку.

В залежності від економічної ситуації, особливостей середовища, в якому держава функціонує, центральний банк визначає достатність офіційних резервів. Єдиного підходу для визначення оптимального обсягу золотовалютних резервів для всіх країн не існує.

Отримані результати визначення ефективності управління ЗВР України свідчать про дотримання Національним банком України критерію В. Редді та критерію грошової маси, та не дотримання підходів для визначення достатності резервів рекомендацій МВФ а також критерію П. Гвідотті та А. Грінспена.

Незважаючи на те, що за аналізований період, офіційні резерви зростали, а зовнішній борг зменшувався, спостерігається недостатність покриття ЗВР боргу. Але показник співвідношення має позитивну динаміку до зменшення.

За період 2015-2019 рр. спостерігаємо додатній показник платіжного балансу тим самим ріст офіційних резервів держави. У разі позитивного значення платіжного балансу, курс національної валюти країни підвищується і стабілізується.

Нинішній рівень міжнародних резервів України в цілому можна вважати достатнім, але не стійким.

Обсяг офіційних резервів країни є показником ліквідності та індикатором її зовнішньої та боргової стійкості. Тому спостерігається тенденція до нарощування золотовалютних резервів провідними країнами світу.

Універсального підходу для визначення достатності або оптимальності золотовалютних резервів не існує. У світовій практиці широко застосовується кілька показників оптимальності рівня централізованих золотовалютних резервів, відповідно до умов, в якій функціонує та чи інша держава.

Що стосується структури золотовалютних резервів, то кожна країна має власне бачення. Загальна тенденція – найбільші обсяги ЗВР зберігаються у вільноконвертованій валюті.

Аналізуючи світові тенденції, щодо управління золотовалютними резервами можна виділити наступні напрями:

Обсяг офіційних резервів країни є показником ліквідності та індикатором її зовнішньої та боргової стійкості. Тому спостерігається тенденція до нарощування золотовалютних резервів провідними країнами світу.

Універсального підходу для визначення достатності або оптимальності золотовалютних резервів не існує. У світовій практиці широко застосовується кілька показників оптимальності рівня централізованих золотовалютних резервів, відповідно до умов, в якій функціонує та чи інша держава.

Що стосується структури золотовалютних резервів, то кожна країна має власне бачення. Загальна тенденція – найбільші обсяги ЗВР зберігаються у вільноконвертованій валюті.

Відповідно до українських реалій можна визначити наступні проблеми та пропозиції вирішення.

Відсутність прозорості надання інформації, щодо управління золотовалютними резервами України. Альтернативою може стати створення окремого підрозділу при НБУ, який відповідатиме за інформування про позитивні та негативні наслідки управління золотовалютними резервами.

Врахування всіх факторів, які впливають на стан та обсяг золотовалютних резервів країни. Пошук нових програм для вигідних розміщення офіційних резервів та отримання високої дохідності.

В Україні золотовалютні резерви не виконують в повному обсязі головної функції – стабілізація національної грошової одиниці. Необхідно враховувати чинники, що мають вплив на обмінний курс національної валюти, а також мають на меті зниження ризиків, які призводять до знищення значного обсягу резервних активів (темпи інфляції в країні, рівень відсоткових ставок, динаміка грошової маси, стан платіжного балансу країни тощо).

СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України від 20 травня 1999 року № 79-XIV //Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія / С. В. Мочерний. – К.: Академія, 2002. – Т. 3. – 183 с.
3. Адамик Б. П. Центральний банк і грошовокредитна політика: підручник / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2007. – 393 с.
4. Ковальчук Н.І. Золотовалютні резерви в контексті національної безпеки [Електронний ресурс]//Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/porta/soc_gum/ naukma/law/2008_77/19_kovalchuk_ni.PDF
5. Наговицин А.Г. Валютная политика А.Г.Наговицин. — М.: Экзамен, 2000. — 512 с.
6. Аникин А.В. Золото / Аникин А.В. — М.: "Международные отношения", 1984. — 368 с.
7. Дзюблюк О. В. Валютна політика: підручник / Дзюблюк О. В. – К.: Знання, 2007. – 422 с. - (Вища освіта ХХІ століття). - ISBN 966-346-289-2
8. Колісник В. Золотовалютні резерви України та економічна безпека держави: законодавче врегулювання //Право України. — 2001. — № 8. — С. 61—64.
9. Козюк В.В. Валютні резерви в глобальних умовах / Козюк В.В. // Фінанси України. — 2007. — № 2. — С. 127—137.
10. Международні резерви і ліквідність в іноземній валюті: керівні принципи. Міжнародний валютний фонд. Форма надання даних. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/sta/ir/IRProcessWeb/pdf/guideRUS.pdf>
11. Журавка, Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України [Електронний ресурс]: монографія/ /Режим доступу:http://lib.uabs.edu.ua/library/Books_academy/807_2008.pdf

12. Яременко О. О. Сучасна структура золотовалютних резервів: міжнародний та вітчизняний досвід [Електронний ресурс] / О. О. Яременко // Агросвіт. – 2011. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/22_2011/12.pdf.
13. Беляєв Д. О. Оптимальний обсяг золотовалютних резервів України / Д. О. Беляєв // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 95–102.
14. Власенко Є. Ю. Аналіз джерел формування золотовалютних резервів України / Є. Ю. Власенко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. – 2013. – № 3 (23). – С. 41–47.
15. Яременко О. О. Теоретичні аспекти золотовалютних резервів// [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2011/32.pdf
16. Заблоцька, Г.О. Концептуальні підходи щодо управління золотовалютними резервами України [Текст]: Г.О. Заблоцька. - №4. - С.67.
17. Журавка Ф. О., Костюк О. М., Савченко Т. Г., Пластун О. Л. Методологічні засади формування та управління золотовалютними резервами [Електронний ресурс]: звіт про НДР / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» / /Режим доступу: https://www.studmed.ru/-p-fanov-a-o-ta-n-metodolog-chn-zasadi-formuvannya-ta-upravl-nnya-zolotovalyutnimi-rezervami_1ee9266ef8e.html
18. Лупін О. Б. Організаційна підтримка управління золотовалютними резервами Національного банку України / Лупін О. Б. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 5. – Суми: Мрія ЛТД, 2002. – С. 43-46.
19. Зверяков М., Коваленко В., Сергеева О. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
20. Zvieriakov, M. & Zavadzka, D. (2018). Model of intensive innovative development: world experience of implementation and trends of formation in Ukraine. Economy and Management. Naukovyi Visnyk NHU, No. 5, pp. 155-166.
21. Зверяков М.І., Коваленко В.В. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи. Фінанси України. 2012. № 4. С. 3–

12.

22. Федоткіна О. Ю. Роль золота у формуванні золотовалютних резервів центральних банків / О. Ю. Федоткіна // Одеський державний економічний університет. – 2008. – № 3. – С. 425–429.

23. Ніколенко О. В. Реформування системи управління золотовалютними резервами Національного банку України / О. В. Ніколенко, О. Б. Лупін // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. пр. – 2003. – Т. 7. – С. 25–31.

24. Методологічні засади формування та управління золотовалютними резервами [Текст]: звіт про НДР / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»; керівник А. О. Єпіфанов; викон.: Ф. О. Журавка, О. М. Костюк [та ін.]. – 2010 – 115 с.

25. Лупін О.Б. Управління Золотовалютними резервами Національного банку України // автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, Ірпінь, 2002 р. - // [Електронний ресурс] - Режим доступу:<http://disser.com.ua/contents/38700.html>

26. Національний банк України [Електронний ресурс]: Статистика //Режим доступу: <https://bank.gov.ua>

27. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]: Золотовалютні резерви України (2019) //Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/2019/>

28. Золотий запас України [Електронний ресурс]: Дорогоцінні метали //Режим доступу: https://gold-silver.com.ua/gold/gold_reserves_ukraine.html

29. Основні передумови та аналіз сучасного стану формування та накопичення золотих запасів в Україні [Електронний ресурс]: //Режим доступу:https://vuzlit.ru/775316/osnovni_peredumovi_analiz_suchasnogo_stanu_formuvannya_nakopichennya_zolotih_zapasiv_ukrayini

30. Степанова В. О. Вплив чинників на динаміку золотовалютних резервів Національного банку України / В. О. Степанова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 1 (25). – С 154–157.

31. Черкашина К. Ф. Підходи до визначення оптимальної структури золотовалютних резервів / К. Ф. Черкашина // Наука й економіка. — 2012. — № 4 (28). — С. 86–90

32. Maanimo – незалежний сайт про фінанси України [Електронний ресурс]: Золотовалютні резерви України //Режим доступу: <https://maanimo.com/ua/indexes/142956-zolotovalyutni-rezervi-ukrayini>

33. Економічна правда [Електронний ресурс]: Міжнародні резерви України у березні зменшилися майже на 8% – НБУ //Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/04/7/659070/>

34. Береславська О. І. Золотовалютні резерви України: джерела поповнення та ефективність управління / О. І. Береславська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014 – Вип. 27 – С. 63–68.

35. Кравчук В. Належний рівень офіційних резервів в Україні: нещодавні зміни, оцінка та наслідки для економічної політики [Електронний ресурс] / В. Кравчук, В. Кірхнер / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – 2013 – Режим доступу http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/2013/PB_02_2013_ukr.pdf

36. Мишкин В. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков: Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 820 с.

37. Платіжний баланс і золотовалютні резерви у валютному регулюванні [Електронний ресурс] / Навчальні матеріали онлайн //Режим доступу: https://pidruchniki.com/1356061564231/finansy/platizhniy_balans_zolotovalyutni_rezervi_valyutnomu_regulyuvanni

38. Шелудько, Н.М. Фінансові кризи на ринках, що розвиваються: теоретичні та емпіричні аспекти аналізу [Текст] / Н.М.Шелудько, А.І. Шкляр // Фінанси України. – 2009. – №2. – С. 3 – 21.

39. Козловський, Р. Світові тенденції акумуляції та використання міжнародних золотовалютних резервів [Текст] / Р.Козловський // Галицький

економічний вісник. – 2010. – №2(27). – С.11-17.

40. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>

41. Наркевич С. Мировая политика управления валютными резервами // Мировая экономика и международные отношения / Рос. акад. наук, Ин-т мировой экон. и междунар. отношений им. Е.М. Примакова. – Москва, 2016. – Т. 60, № 2. – С. 40-51.

42. Каракулова І. Сучасні тенденції управління золотовалютними резервами центрального банку [Електронний ресурс] / І. Каракулова. – Режим доступу:http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Modern_lines_of_management_of_gold_and_exchange_currency_reserves_of_the_central_bank_14584.pdf

43. Левченко О. М. Напрями вдосконалення системи управління міжнародними золотовалютними резервами / О. М. Левченко // Вісник КНУТД. Проблеми розвитку економіки. – 2016. – № 2 (97). – С. 23–33.

44. Степанова В.О. Сутність і призначення золотовалютних резервів України / В. О. Степанова, Р. В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 4 (28). – С. 22–33.

45. Вінницький С. І. Організаційні аспекти управління золотовалютними резервами / С. І. Вінницький // Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. – 2014. – № 52. – С. 217–223.

46. Шатковська-Шморгай В. Б. Підходи до визначення достатності золотовалютних резервів держави / В. Б. Шатковська-Шморгай // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2016. – № 3. – С. 193–198.

47. Зарубіжний досвід управління золотовалютними резервами [Електронний ресурс] / ефективна економіка. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1809>.

48. Через що зменшуються золотовалютні резерви Нацбанку [Електронний ресурс] / Під прицілом. - Режим доступу: <http://p-p.com.ua/articles/23438/>.

49. Формування і застосування золотовалютних резервів в Україні та світі [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ru.tsn.ua/analitika/shchodoformuvannya-i-zastosuvannya-zolotovalyutnih-rezerviv-v-ukrayini-ta-sviti.html>.

50. Вісник Національного банку України [Електронний ресурс] / Стабільність гривні - запорука економічного розвитку. - Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=106811>.

51. Замкнуте коло золотовалютного резерву [Електронний ресурс] / Forbes. - Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/nation/1364913-zamknute-kolo-zolotovalyutnogo-rezervu>.

52. Зарубіжний досвід управління золотовалютними резервами [Електронний ресурс] / ефективна економіка. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1809>.

53. Бездітко Ю.М., Мануйленко О.О., Стасюк Г.А. Валютне регулювання [Текст]: навч. пос/ Ю.М. Бездітко, О.О. Мануйленко, Г.А. Стасюк. - Херсон: ОЛДІ-плюс, 2009. - С. 129-149.

54. Бандурка О.М., Гроші та кредит [Текст]: навч. посіб. / О.М. Бандурка, В.В. Глущенко, А.С Глущенко. - Харьков: «Магнолія 2006», 2014. - С.368.

55. Беляєв Д. О. Оптимальний обсяг золотовалютних резервів України / Д. О. Беляєв // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 95–102.

56. Федоткіна О. Ю. Роль золота у формуванні золотовалютних резервів центральних банків / О. Ю. Федоткіна // Одеський державний економічний університет. – 2008. – № 3. – С. 425–429.

57. Чабаненко І. Л. Золотовалютні резерви: проблеми формування та управління / І. Л. Чабаненко, В. Є. Фіногєєва // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць : у 2-х вип. / ПДТУ. – Маріуполь, 2012. – Вип. 2, т. 1. – С. 217–220.

58. Матіос А. Проблеми розміщення та використання валютних резервів української держави / А. Матіос, А. Ковальчук // Вісник національної академії прокуратури України. – 2010. – № 1. – С. 47–53.

59. Шемет Т. С. Питання формування оптимальної структури золотовалютних резервів України / Т. С. Шемет, Т. А. Діндял // International Scientific Journal. – 2014. – № 11. – С. 29–32.

60. Степанова В. О. Вплив чинників на динаміку золотовалютних резервів Національного банку України / В. О. Степанова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 1 (25). – С 154–157.

61. Список стран по международным резервам [Електронний ресурс]//Режим доступу: wikipedia.org/wiki/Список_стран_по_международным_резервам

62. Шатковська-Шморгай В. Б. Підходи до визначення достатності золотовалютних резервів держави / В. Б. Шатковська-Шморгай // БІЗНЕС ІНФОРМ. – 2016. – № 3. – С. 193–198.

63. Международні резерви і ліквідність в іноземній валюті: керівні принципи. Міжнародний валютний фонд. Форма надання даних. [Електронний ресурс]//Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/sta/ir/IRProcessWeb/pdf/guideRUS.pdf>